ปรัชญากินได้

ไพฑูรย์ มณีไพโรจน์

มนุษย์ชีวิตต้องมีปรัชญา
เพื่อได้ประสบผลสำเร็จ
ในตำแหน่งหน้าที่การงาน
และชีวิตที่มีความสุข
หนังสือเล่มนี้บ่งบอกไว้ว่า
ทำไมปรัชญาจึงกินได้

The Knowledge Center
นำเสนอหนังสือดี มีคุณค่า

ปรัชญากินได้

ไพฑูรย์ มณีไพโรจน์

คำนำสำนักพิมพ์

ของสูงต้องปีนขึ้นไปดูจึงจะเห็นชัด บันไดแต่ละขั้นที่ปีนขึ้นไป ย่อมให้ความรู้เสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ในระหว่างการปีนป่าย ทำให้ได้เรียนรู้และฉลาดขึ้นเรื่อยๆ นักปรัชญาเป็นนักคิด และนักแสวงหาความรู้ โดยวิธีการถกปัญหา โต้ตอบกันไปมา จนได้ข้อสรุปในที่สุด นักปรัชญาช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชน ได้บริหารสมอง ได้ใช้ความคิด ใช้เหตุผล ท้าทายการพิสูจน์

ปรัชญา สนใจกระบวนวิธีที่กลุ่มชนกระทำกิจกรรม เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ปรัชญาจึงเกี่ยวข้องกับชีวิตของชนทุกหมู่เหล่าทั่วทุกแห่งในโลก น่าที่ท่านผู้รักการอ่านจะสนใจใคร่รู้ บันไดปรัชญาจะจูงท่านขึ้นบันไดไปทีละขั้น จนถึงขั้นสูงสุด ท่านจะเกิดความรู้สึกประหนึ่งว่ากำลังร่วมวงสนทนากลุ่มย่อยกับผู้รู้อย่างเพลิดเพลิน จนเกิดความเข้าใจปรัชญาอย่างถ่องแท้

ด้วยความปรารถนาดี

The Knowledge Center

คำนำผู้เขียน

ชาวยุโรปมีนิสัยชอบจดบันทึก ใครคิดใครทำอะไรที่น่ายกย่องน่าสนใจ น่าติดตาม เขาจะเก็บข้อมูลไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา งานของปรัชญาเมธีตะวันตก มีประวัติสืบเนื่องต่อกันมาอย่างไร คิดถูก คิดดี คิดไม่ตรงทางอย่างไร คนรุ่นหลังก็สามารถเก็บมาเรียนรู้ วิเคราะห์วิจัย ตีปัญหาแตก จนได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์

ผู้เขียนได้จำลองรูปแบบที่นักปรัชญาใช้ถกแถลงกันในกรุงเอเธนส์ บริเวณจัตุรัส ซึ่งปัจจุบันมักจะจัดเป็นรูปสัมมนา สนทนากลุ่มย่อย ซึ่งจะก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และระดมสมองกันอย่างทั่วถึง ซึ่งผู้สอนหรือสื่อหลายประเภทนำมาใช้กันอย่างกว้างขวาง ผู้เขียนจึงหวังว่าคุณผู้อ่านจะได้พบบรรยากาศใหม่ๆ ที่ต่อยอดจากกลวิธีลับสมองแบบกรีก ซึ่งได้รับการยอมรับกันทั่วโลก

ไพฑูรย์ มณีไพโรจน์

สารบาญ

บทที่	เรื่อง	หน้า
ภาค 1	**ปรัชญากินได้**	**1**
	เปิดเล่ม	3
	บทนำ	11
1	กิจกรรมทางความคิด	25
2	ความสงสัยแพร่ไปทั่วทุกมุมโลก	37
3	ปรัชญากับกระบวนวิธีสอน	49
4	การสืบทอดเจตนารมณ์ทางความคิดของปวงปราชญ์	55
	โซคราติส	
	เพลโต	
	อริสโตเติล	
5	ยุคเสื่อมของเอเธนส์ และศาสนาคริสต์เริ่มแพร่หลาย	67
	เซนต์ ออกัสติน	
	เซนต์ โธมัส อาคินัส	
6	วิวัฒนาการและการค้นพบในสมัยกลาง	71
	โคเปอร์นิคัส : ระบบสุริยจักรวาล	
	เซอร์ไอแซค นิวตัน : แรงโน้มถ่วงของโลก	
	โคลัมบัส : การค้นพบทวีปอเมริกา	
	เคปเลอร์ กาลิเลโอ : ดาราศาสตร์	
7	แมคคิเวลลี นักปรัชญาการเมือง	79

8	The Prince (เจ้าชาย)	91
9	รูปแบบของการหาข้อเท็จจริง	99
10	วิทยาการความรู้ และปรัชญายุคใหม่ ฟรานซิส เบคอน เรอเน เดส์คาร์ต โธมัส ฮอบส์ จอห์น ล็อค	107
11	ปรัชญาภิวัฒน์	119
ภาค 2 ปรัชญาน่าสัมผัส		**139**
	บทนำ	141
1	อิมมานูเอล ค้านท์	145
2	ปรัชญา-จริยธรรม น่าสัมผัส	155
3	ปรัชญา-ความยุติธรรม น่าสัมผัส	165
4	ปรัชญา-ความรู้ ประสบการณ์ หน้าที่และความดี	175
5	จอห์น รอลส์	181
6	เฟรดริค เฮเกล	187
7	คาร์ล มาร์กซ์	193
8	เข้าใจความเป็นมนุษย์-เข้าใจปรัชญา	207
9	ลำดับเหตุการณ์สำคัญของโลก ระหว่าง ปี ค.ศ. 1796-2003	215

ภาค 1
ปรัชญากินได้

เปิดเล่ม

ปรัชญา ควรเป็นเรื่องสนุกเบาๆ ที่คุยถึงเรื่อง “เสียง” ของทุเรียนที่หล่นในป่า หรือการสาดน้ำที่จะดื่มทิ้ง ทั้งๆ ที่กำลังกระหาย ไปจนกระทั่ง ปรัชญาจะถามถึงข้อเท็จจริงที่เราประสบอยู่เบื้องหน้า ว่ามีความจริงเท็จแค่ไหน เมื่อเทียบกับการหลับตาแล้วนึกถึงภาพสิ่งต่างๆ จะเห็นได้ชัดเจนกว่าที่เป็นจริงหรือไม่ ปรัชญาเกิดขึ้นได้ทั้งในฝูงชนที่เบียดเสียดเยียดยัดแออัดกันในรถไฟ หรือขณะที่เดินอยู่โดดเดี่ยวเดียวดายอยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่สงบเงียบและแสนงาม

เราใช้ปรัชญาอยู่ตลอดเวลาที่มีสติ ทว่า มักจะลืมสังเกตว่าส่วนไหนของกิจกรรมเป็นปรัชญา แก้วน้ำที่มีน้ำอยู่ค่อนแก้ว หากวางอยู่เบื้องหน้าเรา ขณะเมื่อเรากำลังกระหายน้ำ ความอยาก ความกระหายอาจทำให้เรารีบหยิบแก้วน้ำขึ้นดื่ม โดยไม่พิจารณา หากแต่สำหรับบางคน ความกระหายไม่ใช่เหตุผลเพียงพอต่อการที่จะต้องรีบร้อนดื่มน้ำ โดยขาดการพิจารณาความสะอาดหรือสภาพของน้ำในแก้ว ความสงสัยต่อสิ่งที่อยู่ในน้ำ คือจุดเริ่มต้นของปรัชญา

ปกติเมื่อเรานั่งอยู่บนรถประจำทาง มองเห็นสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ทั้งสอง

ข้างทางที่เป็นผลงานที่ได้จากความสงสัยของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ตัวถนนที่รถวิ่งผ่าน เสาไฟฟ้า ป้ายโฆษณา ร้านค้า เครื่องใช้ต่างๆ รถเข็น และ ในอนาคต อาจรวมถึงตัวมนุษย์ที่เกิดจากการโคลนนิ่ง การปลูกถ่ายเนื้อเยื่อ (stem cell) ทั้งหมดล้วนเป็นผลิตผลจากศาสตร์สาขาต่างๆ ที่มนุษย์ค้นพบ

นับแต่ครั้งที่มนุษย์ยุคสมัยแรกๆ หยิบก้อนหินขึ้นพิจารณา เลือกหยิบก้อนที่มีความคมมาใช้ทำเป็นอาวุธล่าสัตว์ คล้ายกับที่เราหยิบแก้วน้ำขึ้นดู พิจารณาความสะอาดก่อนดื่ม ความสงสัยและต้องการหาคำตอบนำมาซึ่งผลผลิตต่างๆ รอบๆ ตัวเรา สิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม อันได้แก่ วัฒนธรรม ศีลธรรม กฎหมาย ไม่เว้นระบบการเมือง ตำแหน่งรัฐมนตรี หรือข้าราชการระดับต่างๆ พ่อค้า หมอ ทนาย กรรมกร ล้วนเป็นผลผลิตของความนึกคิด ความสงสัยจากมนุษย์เราทั้งสิ้น

น้ำในแก้วเบื้องหน้าเรา ถ้าอยู่ในสภาพธรรมชาติ ไม่มีสิ่งผลิตจากมนุษย์มายุ่งเกี่ยว ก็จะเป็นแค่มวลน้ำที่นองอยู่บนพื้นดินหรืออยู่ในห้วย หนอง คลอง บึง มนุษย์เรานอกจากจะสร้างภาชนะบรรจุน้ำ เช่น แก้ว ถ้วย โอ่ง คลอง เขื่อน อ่างเก็บน้ำ เพื่อบริโภคแล้ว เรายังสร้างระบบสังคมที่ระบุความเป็นเจ้าของต่อสิ่งทั้งหลาย ระบบการแลกเปลี่ยนปัจจัยต่างๆ ที่แต่เดิมชาวไร่ชาวนาอาจจะนำผักมาแลกกับปลาจากชาวประมง จนถึงปัจจุบันมีความซับซ้อนถึงขั้นขายปลาที่ยังไม่ได้ลงมือจับ พันธุ์พืชต่างๆ ที่ได้รับการเปลี่ยนพันธุกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิต เพิ่มความสงสัยแก่นักวิทยาศาสตร์และผู้บริโภค เพื่อหาคำตอบและพัฒนาสิ่งที่ดีขึ้นไปอีก ความสงสัยของมนุษย์จึงไม่มีเขตจำกัด

กว่าหมื่นปีหรือแสนปีก่อนที่ความสงสัยก่อให้เกิดเครื่องทุ่นแรงและเครื่องมือในการล่าสัตว์ หอกล่าสัตว์อาจเกิดจากอุบัติเหตุที่มนุษย์เดิน

เหยียบก้อนหินที่มีความแหลมคม ความคิดที่นำก้อนหินมีคมมาใช้ทำหอกล่าสัตว์จึงบังเกิดขึ้น

ซากบ้านที่ก่อสร้างด้วยไม้เมื่อกว่าแสนปีก่อนในฝรั่งเศส ร่องรอยการทำเกษตรกว่าหมื่นปีก่อนในญี่ปุ่น คันไถที่แกะจากหินซึ่งพบในจีนมีอายุกว่าหกพันปี การหลอมหล่อโลหะเหล็กเกือบ 2500 ปีก่อน สะพานโค้งหินของจีนเมื่อประมาณ ค.ศ. 600 มีความยาวกว่า 37 เมตร ล้วนบ่งชี้ให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าที่ผู้เขียนยังเชื่อว่า วิศวกรในยุคนี้ยังมีปัญหาในการก่อสร้าง หากไม่มีเครื่องมือสมัยใหม่มาค้ำจุนและทุ่นแรง

ปรัชญา หรือ Philosophy ในภาษาอังกฤษ มีรากศัพท์จากภาษากรีกที่หมายความว่า "ความมุ่งมั่นใฝ่หาความรู้และปัญญา" หรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็นกิจกรรมที่มนุษย์กระทำเพื่อหาคำตอบจากข้อสงสัยและต้องการหาความจริง

คำตอบมากมายที่ได้จากความสงสัยของมนุษย์ในช่วงแรกๆ จึงถูกเรียกว่าปรัชญาทั้งหมด นับตั้งแต่ที่เราหยิบหินขึ้นพิเคราะห์ดูความคม และนำมาใช้เป็นหัวหอก หัวธนู **ศาสตร์ทุกแขนงที่ได้มาจากความสงสัยและพยายามใฝ่หาคำตอบ เราเรียกว่า ปรัชญา**

ในบันทึกทางประวัติศาสตร์ เมื่อกล่าวถึง อริสโตเติล ที่เปิด The Academy เป็นโรงเรียนสอนปรัชญา วิชาปรัชญาในสมัยนั้นคือสาขาวิชาทุกอย่าง นับตั้งแต่ดาราศาสตร์ เคมี ฟิสิกส์ เรื่อยไปเท่าที่สมองจะคิดค้นสืบหาความจริงที่เป็นศาสตร์ได้

จะว่าไปแล้ว **ปรัชญาสมัยโบราณเกี่ยวข้องกับปากท้องของเราทั้งสิ้น** ระบบชลประทานที่จีนใช้คนกว่าล้านขุดเชื่อมส่งน้ำให้บริเวณที่แห้งแล้งทางตอนเหนือ ระบบ **Grand Canal** นี้ มีระยะทางไม่น้อยกว่าปารีสถึงกรุงโรม ขุดในสมัยศตวรรษที่ 6 ถึงศตวรรษที่ 13 ช่วยให้จีนมียุคสมัยที่มั่งคั่งและอุดมสมบูรณ์ การขนส่งสินค้า พืชพรรณทางน้ำ มีผลให้เมืองท่า

ต่างๆ พลุกพล่านด้วยผู้คน ตรงกับคำบรรยายของมาร์โคโปโล ที่เดินทางมาถึงจีน และเห็นความเจริญรุ่งเรืองในขณะนั้น สิ่งประดิษฐ์มากมายในจีนถูกชาวยุโรปนำกลับไปเผยแพร่แก่สังคม การผลิตกระดาษขึ้นครั้งแรกในจีนประมาณ 100 ปี ก่อนคริสตศตวรรษ ถูกถ่ายทอดให้ชาวอาหรับและส่งต่อไปถึงยุโรป ระบบการพิมพ์แบบจีนที่แกะเรียงตัวหนังสือจากไม้ ช่วยให้ชาวยุโรปพบลู่ทางการพิมพ์หนังสือเผยแพร่ความรู้แก่คนทั่วไป และก่อให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในเวลาต่อมา

ขณะเดียวกันกับที่จีน ใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ในวงจำกัดเฉพาะในราชสำนัก ด้วยถือว่าเป็นของสูงของศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้นว่าเข็มทิศที่จักรพรรดิจีนใช้ในการประกอบพระราชพิธี ชาวยุโรปกลับนำมาใช้ในการเดินทางและสำรวจหาแผ่นดินใหม่ รวมไปถึงล่าอาณานิคม กองทัพเรืออันยิ่งใหญ่ของจีน ก่อนปี ค.ศ. 1400 จึงถูกลดบทบาทลง เมื่อจักรพรรดิทรงมีบัญชาให้ชาวจีนยุติการเดินทางสู่โลกภายนอก เนื่องจากทรงเห็นว่าประเทศต่างๆ รอบๆ จีน ล้วนมีอารยธรรมด้อยกว่า จีนจึงไม่มีความจำเป็นต้องเดินทางแสวงหาสิ่งใหม่ๆ ภายนอกอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ของตน

ปรัชญา ที่เดิมเป็นวิชาที่ให้ความรู้ เป็นวิชาที่ถือกำเนิดมาจากความสงสัยของมนุษย์ เมื่อแตกแขนงเป็นสาขาวิชาที่แตกต่างกัน อย่างเช่น วิชาฟิสิกส์ เมื่อมีเนื้อหาในสาขาของตนเพิ่มมากขึ้น มีผู้รู้ศึกษาหาทฤษฎีด้านฟิสิกส์พิสูจน์ให้เห็นชัดเจน จนเป็นที่ยอมรับในสังคม ฟิสิกส์จึงแยกตัวเป็นเอกเทศจากปรัชญา เมื่อศาสตร์ต่างๆ มีบทพิสูจน์ มีทฤษฎีเป็นของตนเองและเป็นที่ยอมรับ ทยอยแยกออกจากวิชาปรัชญา **ล่าสุดวิชาจิตวิทยาก็แยกตนเองออกจากปรัชญาในช่วงเวลาไม่กี่สิบปีนี้เอง**

ปรัชญาในปัจจุบันจึงมีกรอบเนื้อหาจำกัด แก้ข้อสงสัยเฉพาะส่วนของมนุษย์ ซึ่งมักจะเป็นด้านนามธรรม...ตั้งแต่การค้นหาความหมายของ "ความยุติธรรม" "สิทธิเสรีภาพ" ซึ่งล้วนจับต้องไม่ได้ เช่น ความดี

ความสวยงาม ความสุข และนามธรรมอื่นๆ อีกมากมาย

ปรัชญาสมัยใหม่จึงไม่สามารถให้ความรู้แก่มนุษย์ได้ในแง่การสร้างสิ่งประดิษฐ์โดยตรงเหมือนกับความรู้ของวิศวกรด้านเครื่องยนต์ ปรัชญาจึงถูกมองข้าม เนื่องจากจับต้องและกินไม่ได้ น้ำในหนอง ในห้วย หรือลำธาร ที่มนุษย์เคยดื่มโดยไม่ใช้ภาชนะ ถูกนำมาใส่ในถ้วยเพื่อความสะดวก และยิ่งกว่านั้น มนุษย์ยังรู้จักพัฒนาปรุงรสชาติ แต่งสี เติมแก๊สอัดลม เพื่อให้เกิดความต้องการใหม่ๆ อยู่เสมอ วิชาปรัชญาจึงต้องพัฒนาปรับปรุงตัวเองให้เป็นที่ต้องการ **และเป็นประโยชน์ในชีวิต**

ในสังคมที่เน้นความนิยมในวัตถุ และสร้างความต้องการใหม่ๆ ประกอบกับโครงสร้างของสังคมส่งเสริมกิจกรรมของมนุษย์ในการขวนขวายแข่งขัน เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยที่ช่วยบำบัดความอยาก และเพิ่มผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุด...

หากนายช่างวิศวกรเครื่องยนต์มีความเข้าใจปรัชญาเขาคงสามารถใช้ทักษะ ใช้ไหวพริบ และสติปัญญาจากการเรียนปรัชญา ประดิษฐ์เครื่องจักรที่สอดคล้องกับสภาพสังคม เครื่องจักรที่สร้างโดยวิศวกรที่เข้าใจจริยธรรม เข้าใจความสวยงาม ย่อมดีกว่าเหมาะสมกว่าเครื่องจักรที่ถูกสร้างขึ้นด้วยความอยาก เพื่อตอบสนองความต้องการ (กำไร) แต่เพียงอย่างเดียว ในประวัติศาสตร์สังคมมนุษย์ ข้อผิดพลาดใหญ่ๆ มักไม่ได้เกิดจากความผิดพลาดด้านวิทยาศาสตร์ หรือเทคโนโลยี แต่ข้อผิดพลาดเกิดจากผู้ที่ใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะเมื่อผู้มีอำนาจนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำลายล้างในภาวะสงคราม

ดั่งน้ำในแก้วเบื้องหน้า บางครั้งคนอาจหยิบแก้วน้ำขึ้นสาดหน้าคนที่เราทะเลาะเบาะแว้งได้ด้วย ความเป็นมนุษย์ทำให้มนุษย์มีทางเลือก และมีเหตุผลที่จะตัดสินใจ บางครั้งเราเลือกที่จะแสดงความดื้อรั้น ต่อความรู้ต่อความคิดเห็น ไม่ยอมหยิบน้ำขึ้นดื่ม ทั้งๆ ที่มีความกระหายอยากดื่มน้ำ

หรือบางครั้งเราเลือกที่จะพิจารณาความสะอาดของน้ำและเททิ้งไป เพราะพบความสกปรกในน้ำ แต่บางคนอาจหยิบแก้วน้ำขึ้นดื่มอย่างรวดเร็วโดยสัญชาตญาณเพื่อดับกระหาย

ถ้าเราเปรียบปรัชญาว่าเป็นดั่งขาสองข้างที่เราใช้เดินอยู่ทุกวัน เราใช้ขาเดินโดยอัตโนมัติจนลืมความสำคัญของมันไป ขอแค่เพียงให้เราสามารถไปถึงจุดหมาย จะปวด จะเมื่อย จะเดินไม่ไหวก็ไม่สนใจ ขอให้ไปถึงที่หมายก็แล้วกัน

สังคมที่มีจำนวนคนเพิ่มมากขึ้น มีความซับซ้อนมากขึ้น แต่ละคนต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพ แข่งขันในหน้าที่การงาน โดยเฉพาะการแข่งขันในเชิงธุรกิจ ความรีบเร่งเพื่อให้ถึงจุดมุ่งหมาย คือผลงานสุดท้ายหรือผลลัพธ์ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จ โดยไม่คำนึงถึงขั้นตอนการดำเนินงาน เหมือนกับว่า เราจะเดินทางด้วยวิธีไหนไม่สำคัญ ส่วนสำคัญคือจุดมุ่งหมายสุดท้าย... เมื่อขาที่ใช้เดินอาจเร็วไม่พอ มนุษย์ต้องพัฒนามาใช้พาหนะหรือเครื่องทุ่นแรงช่วยเดินทาง การขึ้นบันไดทีละขั้นที่ปกติเราใช้เดินขึ้นให้ถึงจุดหมาย เราอาจต้องก้าวกระโดดแข่งกัน เมื่อสังคมเริ่มไม่สนใจขั้นตอนรายละเอียดของการเดินทางเสียแล้ว

ในระบบธุรกิจปัจจุบัน ข้อมูล ตัวเลข สถิติ มีความสำคัญเหนือความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (understanding) สังคมปัจจุบันไม่เน้นเลยว่าความรู้จะนำมาสู่ปัญญา (Knowledge is no Longer Generated Wisdom) มนุษย์ในสังคมสมัยใหม่จึงลืมขาตัวเอง เพราะมีรถยนต์ มีพาหนะนำทางอื่นๆ เราลืมปรัชญาเพราะคิดไปเองว่าปรัชญาแก้ความหิวหรือระงับความอยากไม่ได้ เรามัวแต่ให้ความสนใจต่อสิ่งสำคัญในชีวิตที่ต้องแข่งขันกัน และหวังรางวัลเมื่อประสบผลสำเร็จเท่านั้น

ทุกวันนี้ผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะต่างๆ เริ่มไม่สนใจในขั้นตอนความเหมาะสมในการใช้ถนน แต่ขอให้ถึงจุดหมายปลายทางโดยเร็ว ความสุข

ของครอบครัว กลับมีความสำคัญเหนือขั้นตอนหรือวิธีการทำมาหากิน เพื่อให้ได้ปัจจัยมาเลี้ยงดูครอบครัว บางครั้ง ผู้ถือหุ้นหรือคณะกรรมการบริษัท สนใจแต่ผลกำไรที่แสดงบนบรรทัดสุดท้ายในงบดุลมากกว่าที่ดูแลความเป็นอยู่ของพนักงานบริษัท

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ข้อมูล ตัวเลข มีบทบาทสำคัญเหนือความเข้าใจในการเป็นอยู่ร่วมกัน แนวคิดนี้ถูกถ่ายทอดให้เห็นอิทธิพลในทุกแขนงของสังคม การสอนวิชาปรัชญาจึงต้องพยายามปรับตัวเองให้สังคมปัจจุบันไม่ละทิ้งปรัชญา แม้จะมีการชิงไหวชิงพริบเพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันในสังคม หน้าที่ของปรัชญาคือต้องให้ความเข้าใจควบคู่ไปกับข้อมูลและตัวเลข

ปรัชญาควรสร้างความเข้าใจให้สังคมทราบว่า มนุษย์ควรเดินตามขั้นตอน หรือขึ้นบันไดเรียงตามลำดับ เพื่อให้ถึงจุดหมายอย่างมั่นคง การก้าวกระโดดข้ามขั้น เช่นการทำผิดกฎ ผิดขั้นตอน จะนำมาซึ่งความไม่เข้าใจต่อสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวเราในสังคม เทคโนโลยีตะวันตกที่สังคมนำเข้ามา ส่วนใหญ่เป็นผลิตผลปลายทางที่หาซื้อหยิบยกมาได้ด้วยการแลกเปลี่ยน โดยที่เราไม่ได้ร่วมทำความเข้าใจในประวัติศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญเหล่านี้ เหมือนกับการขึ้นลิฟต์ไปชั้น 4 ของห้างสรรพสินค้าเพื่อซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้ากลับเข้าบ้าน เพื่ออวดให้แขกผู้มาเยือนเห็นความทันสมัยของเรา การเรียนรู้เกี่ยวกับทุกขั้นตอนของการพัฒนาเทคโนโลยีจึงมีความแตกต่างอย่างมากกับการซื้อเทคโนโลยีมาใช้

การศึกษาที่เน้นการท่องจำข้อมูล เป็นเหตุให้ผู้เรียนลืมขั้นตอนของการโต้ตอบ การซักถามเพื่อค้นหาความรู้ อันที่จริง มนุษย์เรียนรู้จากความสงสัย ส่วนข้อมูล สถิติ และตัวเลข เป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย ซึ่งเปรียบเสมือนวัตถุหรือเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ตั้งวางอยู่บนชั้น 4 ของห้าง ที่มีแต่คู่มือการใช้ ซึ่งไม่ได้บอกถึงขั้นตอนการผลิตแต่อย่างใด

สังคมที่เน้นการบริโภค จึงเป็นแค่ความพยายามระงับความอยากของมนุษย์ ถ้าสังคมวัตถุให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์มากกว่าเหตุที่มา เสียงของทุเรียนที่หล่นในป่าที่ไม่มีมนุษย์อาศัยอยู่ จะไม่ดัง มิใช่สักแต่ว่าไม่มีใครได้ยินเสียงหล่น สังคมมนุษย์เองก็ไม่สนใจ เพราะไม่มีความสำคัญปรัชญาเอง บางครั้งก็ดูไร้สาระถ้าจะขุดคุ้ยหาแต่เสียงของทุเรียน ว่าเสียงหล่นของทุเรียนในป่าที่ไม่มีมนุษย์คนใดได้ยินนั้น แตกต่างจากเสียงหล่นของทุเรียนในสวน ที่หล่นเฉียดหัวชาวสวนหรือไม่

จากประสบการณ์และความรู้ที่เรามี เราควรเชื่อว่าเสียงหล่นมีเหมือนกันทั้ง 2 เหตุการณ์ แต่ในแง่ของวิทยาศาสตร์ เสียงที่หล่นพิสูจน์ให้ถ่องแท้ไม่ได้ สรุปไม่ได้ว่าเกิดเสียงเมื่อหล่นถึงพื้นดิน สิ่งที่เราเห็นเป็นเพียงแต่ผลทุเรียนลูกหนึ่งวางอยู่บนพื้นดินใต้ต้นทุเรียน

ดังนั้นทุกเช้าที่เราหยิบหนังสือพิมพ์ขึ้นอ่าน เรามั่นใจได้แค่ไหนว่าสิ่งที่เราอ่าน จะเป็นเสียงสะท้อนของทุเรียนในสวนหรือทุเรียนป่า ยิ่งสังคมที่เน้นการบริโภค เน้นความนิยมในวัตถุ ทุเรียนที่อยู่ในป่าไม่มีใครพบย่อมไม่มีความสำคัญต่อสังคม เพราะไม่สามารถแปลงเป็นมูลค่าซื้อขายได้ ต่างจากทุเรียนในสวนที่ต้องทะนุถนอม เพื่อให้ได้ราคาสูงสุด **ความดีของมนุษย์ยุคนี้ก็เช่นกัน ถ้าไม่สามารถแปลงออกเป็นประโยชน์ที่เด่นชัดให้เห็นทั่วกัน ก็จะถูกลดคุณค่าความสำคัญลงไป** สิ่งที่ดีในตัวของมันเองจึงคล้ายเสียงของทุเรียน

ความดียุคใหม่จึงเป็นความดีเพื่อครอบครัวตนเอง หรือเป็นความดีที่มีต่อพรรคพวก เพื่อนฝูง หาความดีที่ดีในตัวของมันเองได้ยาก เพราะเมื่อเรายอมรับความนิยมในวัตถุ นิยมในสิ่งที่เห็นได้จริง นิยมในผลลัพธ์มากกว่าเหตุที่มา นิยมที่จะไปถึงจุดหมายไม่ว่าเราจะใช้วิธีใด เสียงทุเรียนในป่า จึงแทบไม่มีความสำคัญ เช่นเดียวกับ**ความดีที่ดีในตัวของมันเอง**

Good in Itself ความดีที่ดีในตัวของมันเอง เป็นคำที่พูดถึงความดีที่สมบูรณ์ที่สุด โดย Immanual Kant ปราชญ์เยอรมัน ในศตวรรษที่ 18

บทนำ

ปัจจุบันวิชาปรัชญา ถูกกำหนดให้เป็นวิชาภาคบังคับของมหาวิทยาลัยเกือบทุกแห่ง ที่ต้องเรียนเก็บหน่วยกิตก่อนรับปริญญา ต่างจากในอดีตที่ปรัชญาเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ให้ความรู้และความคิดแก่มนุษย์ นับหมื่นปีมาแล้วที่มีหลักฐานบันทึกว่า มนุษย์เริ่มตั้งคำถามและตอบเพื่อพยายามเข้าใจสิ่งต่างๆ หรือเหตุการณ์รอบๆ ตัว คำถามที่ว่า สิ่งของแต่ละสิ่งคืออะไร มีที่มาอย่างไร เพื่ออะไร เหล่านี้เป็นคำถามแนวเมตาฟิสิกส์ (Metaphysics) ที่เราพยายามขุดคุ้ย ใช้เหตุผลหาคำตอบ

ครั้งโบราณมนุษย์เราใช้ "สิ่งที่มีพลังเหนือธรรมชาติ" (Spiritual being) อ้างเป็นเหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในธรรมชาติและในการดำเนินชีวิตของสังคมมนุษย์ เหตุของภัยธรรมชาติ ตั้งแต่แผ่นดินไหว หรือพายุรุนแรง รวมถึงโรคภัยไข้เจ็บ จนถึงศึกสงคราม ความขัดแย้งระหว่างเผ่าพันธุ์ต่างๆ มนุษย์ต่างอ้างอำนาจที่มีพลังเหนือธรรมชาติเป็นเหตุ

เทือกเขาสูง หรือเขตป่าที่มนุษย์ยังไม่ได้บุกเบิก มนุษย์เราก็ระบุให้เป็นสิ่งที่สิงสถิตของเทพยดา จึงอาจสรุปได้ว่า สิ่งไรก็ตามที่เราไม่รู้เหตุไม่รู้ที่มา มนุษย์จะอ้างอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นเหตุเพื่อยุติความสงสัย

สิ่งก่อสร้างที่มีอยู่ในอารยธรรมต่างๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วโลก วิหารอาโครโปลิสในเอเธนส์ พีระมิดในอียิปต์ ศาสนสถานของชาวอินคาในอเมริกาใต้ วิหารของชาวฮินดู เหล่านี้ล้วนเป็นคำตอบของมนุษย์ที่สงสัยต่อเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลก

นอกจากวัตถุสถานที่ถูกสร้างเพื่อเป็นศูนย์รวมของความเชื่อ และความสงสัยของมนุษย์ต่อเหตุการณ์และปรากฏการณ์ต่างๆ แล้ว อารยธรรมของชาวกรีกก็มีผลงานบันทึกไว้ว่า มีความสนใจค้นหาคำตอบต่อเหตุการณ์และปรากฏการณ์ต่างๆ ด้วยการสืบหาความจริงด้วยเหตุและผล

ความเจริญก้าวหน้าเหนือสังคมอื่นๆ ในละแวกเดียวกันของชาวกรีก โดยเฉพาะในการทำศึกสงครามขยายอาณาจักร จนสามารถปรับความก้าวหน้าในการรบมาเป็นการพัฒนาการขนส่งสินค้า ขนส่งผู้คนระหว่างอาณาจักรที่อยู่ภายใต้การปกครองของกรีก กรุงเอเธนส์จึงมีความมั่งคั่ง สังคมที่มีขนาดใหญ่โตขึ้น มีความซับซ้อนจากการอยู่ร่วมกันของชนเชื้อชาติต่างๆ ที่รวมถึงข้าทาสบริวารจำนวนมาก เฉพาะกรุงเอเธนส์ในสมัยหนึ่งมีทาส 2 คนต่อประชากร 1 คน แต่สำหรับชนชั้นปกครองคาดว่า อาจมีทาสบริวารหลายคนต่อเจ้านายเพียงคนเดียว สังคมที่เริ่มมีการแบ่งชนชั้นต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีการวางกฎระเบียบ เพื่อควบคุมให้เกิดความสงบเรียบร้อย กรีกจึงเป็นสังคมแรกๆ ที่มีศาสตร์การปกครองซับซ้อนกว่าสังคมหรืออารยธรรมอื่นๆ ยิ่งเมื่อชนชั้นปกครองมีความเป็นอยู่ที่สุขสบายล้อมรอบด้วยข้าทาสบริวาร ในยามว่าง ชนชั้นสูงบางกลุ่มจึงสนใจใฝ่หาศาสตร์ความรู้ต่างๆ เช่น ดาราศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ฯลฯ

มีบันทึกว่า ที่เมือง ELEA ทางตอนใต้ของอิตาลี โรงเรียนสอนปรัชญาแห่งแรกของโลก ถือกำเนิดขึ้นโดย PARMENIDES เมื่อเกือบสามพันปีก่อน

การสอนปรัชญาในยุคแรกๆ ก็คือการศึกษาวิชาทุกสาขาที่มนุษย์มีอยู่

ศาสตร์ทุกอย่างยังถูกเรียกว่าปรัชญา เพราะวิชาความรู้ต่างๆ เกิดจากความสงสัย ชาวกรีกเองก็เป็นสังคมแรกๆ ที่สนใจการหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ จนถึงขั้นมีการเปิดสถานที่สอน ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ความสนใจและความพยายามเผยแพร่ความรู้ ซึ่งเป็นรากฐานของอารยธรรมที่มีคุณค่าต่อสังคมตะวันตกมาจนถึงทุกวันนี้

ในตะวันออกกลาง แม้ชาวอียิปต์จะรู้จักการหลอมแร่ทองแดง เมื่อกว่า 6,000 ปี มาแล้ว แต่จีนและอินเดียก็มีหลักฐานอารยธรรมความเจริญที่ไม่ด้อยกว่าส่วนอื่นๆ ของโลก โดยเฉพาะสิ่งประดิษฐ์มากมายที่ชาวจีนเป็นผู้ผลิตคิดค้นขึ้นก่อนใคร นับตั้งแต่การทำกระดาษ การผลิตระบบกังหันและเฟืองที่สามารถวิดน้ำ และต่อมามีการพัฒนาดัดแปลงเป็นเครื่องจักรกลชนิดอื่น เช่น เครื่องบอกเวลา เครื่องวัดระยะทาง และพาหนะทุ่นแรง

เสียดายที่ความก้าวหน้าด้านสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ต้องสะดุด และในบางช่วงหยุดนิ่ง เมื่อราชวงศ์ต่างๆ เสื่อมสลาย และมีการแก่งแย่งอำนาจกันมาโดยตลอดในประวัติศาสตร์จีน โดยเฉพาะสิ่งประดิษฐ์ของจีนบางอย่าง เช่น เข็มทิศ ถูกกำหนดให้ใช้เฉพาะในพระราชพิธี จึงไม่ถูกนำออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเดินทางอย่างแพร่หลายดั่งสังคมตะวันตก ที่นำเข็มทิศจีนไปพัฒนาการเดินเรือ จนสามารถล่าเมืองขึ้นได้ทุกแห่งหน

ย้อนกลับมาสู่เอเธนส์ ในสมัยที่เราเรียกว่า ช่วงก่อนโซคราตีส ธาเลส Thales (-585 BC) เน้นการสืบหาข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งธรรมชาติและสังคม โดยอ้างเหตุที่มาและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ด้วยการใช้เหตุผล ธาเลสได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์ชาวกรีกคนแรกที่หักล้างความงมงายเก่าๆ ที่เชื่อมโยงสิ่งเร้นลับต่างๆ กับเทพเจ้า และเทวรูปสัตว์ต่างๆ เขาเองเป็นคนแรกที่ใช้ศาสตร์ด้านดาราศาสตร์และคณิตศาสตร์ คำนวณหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น มีหลักฐานว่าเขาสามารถคำนวณเวลาเกิดของสุริยุปราคาได้

โซคราตีส (เกิดเมื่อ -470 BC) สิ่งที่โซคราตีสสงสัยและต้องการหาคำตอบ ทุกวันนี้ยังเป็นแก่นสำคัญของวิชาปรัชญารวมถึงหลักจริยธรรมแห่งชีวิตและการปฏิบัติต่อมนุษย์ที่อยู่รวมกันในสังคม

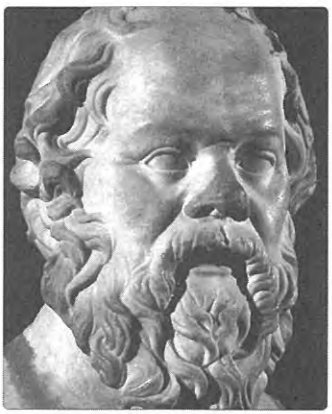

Socrates

แม้จะไม่มีผลงานที่เขียนบันทึกไว้ แต่ความคิดเห็นต่างๆ ของโซคราตีสถูกถ่ายทอดในงานเขียนของ เพลโตที่บันทึกการแลกเปลี่ยนความคิด การโต้เถียงกับผู้รู้ต่างๆ ที่โซคราตีสมักต้องเข้าร่วมถกแถลงเพื่อหาคำตอบ ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด

ความเป็นอมตะของหลักการอธิบายและการเรียนรู้แบบโซคราตีส ที่ถูกถ่ายทอดลงในงานเขียนของเพลโต คือ การสอนด้วยวิธีนั่งรวมกลุ่มกันถกปัญหาแก้ข้อสงสัยในเรื่องที่สนใจอยู่ การแลกเปลี่ยนทางปัญญา แสดงความคิดเห็นและรับฟัง ใช้เหตุผลถกเถียงเพื่อหาคำตอบที่ชัดเจนที่สุด หลังจากนั้น อาจนำผลสรุปยกขึ้นมาพูดเพื่อหาความชัดเจนเพิ่มเติมอีกโดยไม่มีวันยุติ แต่ให้ความชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ

เพลโตเน้นว่า มนุษย์ควรศึกษาให้เข้าใจตนเองก่อนว่า อยู่เพื่ออะไร? *ในปัจจุบันเราบางคนอาจเอ่ยขึ้นว่า "ตลอดชีวิตผมทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวให้ครบถ้วน ไม่เห็นมีความจำเป็นต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายในความเป็นอยู่มากกว่าดูแลครอบครัวให้เป็นสุข"* เพลโตอาจจะตอบว่า ประสบการณ์ใช้ชีวิตของคุณเปรียบเทียบได้กับ "ม้า" ตัวหนึ่งในโลกทั่วๆ ไป แต่เราจะเข้าใจสภาพการดำรงชีวิตได้ดีขึ้น ถ้าจะเข้าใจปรัชญาใน "ความเป็นม้า" หรือ "รูปแบบที่สมบูรณ์ของม้า" (FORM of a horse)

ส่วนความเข้าใจชีวิตว่ามนุษย์อยู่เพื่ออะไร ต้องอาศัยปัญญาที่ต้องได้มาด้วยความสงสัย และมีกิจกรรมหาคำตอบ ทุกวันนี้รากฐานการศึกษาของตะวันตก ยังคงรักษารูปแบบการฝึกฝน ใช้ปัญญาถกหาคำตอบแบบเพลโต ว่าปัญญานั้นได้จากการฝึกฝนที่เริ่มตั้งแต่ความสงสัย การอ่าน การค้นคว้า และการร่วมกันถกหาคำตอบที่ชัดเจนขึ้น ด้วยเชื่อว่าปัญญาไม่เกิดจากฝ่ายเดียว ไม่ใช่การรับรู้ การฟัง จด ลอก ซึ่งจะให้ได้แต่ข้อมูลเพื่อท่องจำและใช้เฉพาะเหตุการณ์ เช่น ท่องจำเพื่อเตรียมสอบ และในเวลาไม่นาน ความทรงจำก็จะค่อยๆ ลบเลือน ความรู้สูญหายไปโดยเปล่าประโยชน์ ต่างจากปัญญาที่ได้จากจากการฝึกฝนซึ่งลบเลือนยาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมการโต้ตอบ ใช้ทักษะและปัญญาประกอบเหตุผลร่วมถก "DIALOGUE" แบบเพลโต

ในชีวิตประจำวัน หากมนุษย์มองและเข้าใจสิ่งรอบตัว โดยใช้ตาหรือประสาทสัมผัสจากภายนอกเพียงอย่างเดียว ประสบการณ์ทั่วไปจะเห็นแต่สัตว์ที่เป็นม้าเฉพาะตัวนั้น แต่ถ้าเราใช้สมอง ใช้ปัญญาหรือวิจารณญาณวิเคราะห์ เราจะเริ่มเข้าใจ "ความเป็นม้า" หรือรูปแบบของม้า การจะเข้าใจความดี ความยุติธรรม ก็เช่นกัน เพลโตกล่าวว่า เราควรจะเข้าใจรูปแบบของความดี ความยุติธรรม และเป็นไปได้ว่า ตลอดชีวิตของคนบางคนไม่เข้าใจแบบของความดี เพราะแบบของความดีสำหรับพ่อค้าบางคน ไม่ได้ช่วยให้เกิดผลกำไรที่เขาปรารถนา ความไม่แน่นอนของสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์เราประสบ สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การเลี้ยงดูครอบครัว การศึกษาเล่าเรียน กิจวัตรต่างๆ ของผู้คนในสังคม ไม่มีความยั่งยืน โดยเฉพาะเมื่อต่างคนต่างมีความนึกคิดแตกต่างกัน แม้กระทั่งกระแสลมที่พัดโชยมาปะทะเรา บางคนอาจจะรู้สึกสบาย สดชื่น แต่สำหรับอีกคน กระแสลมเดียวกันที่โชยมานี้อาจจะหนาวเกินไปสำหรับเขา ขณะที่คนที่สามยังรู้สึกร้อนอบอ้าว

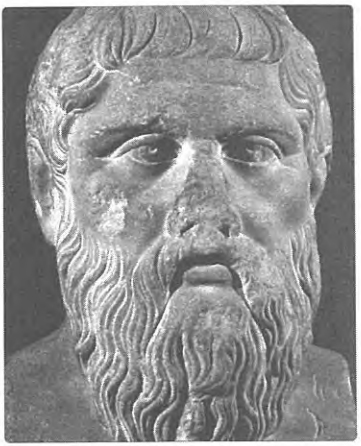

Plato

ในผลงานของเพลโต ที่มีตัวละครผู้รู้หลายคนนั่งถกเถียงปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความนึกคิดระหว่างกัน บางครั้งก็เป็นการถกเถียงอย่างมีอารมณ์ แต่เป็นไปเพื่อระดมความคิด ใช้เหตุผลหาบทสรุป เพื่อให้ได้คำตอบที่ดีที่สุด

ดังเช่นทุกคนในโต๊ะสนทนาอาจจะเขียนรูปวงกลมในความนึกคิดลงบนแผ่นกระดาษและมาเปรียบเทียบกันว่า วงกลมของใครกลมที่สุด สังคมมนุษย์ ชีวิตความเป็นอยู่ของเราก็เปรียบเสมือนวงกลมที่แต่ละคนนำมาเปรียบเทียบกัน บางคนมีวงกลมที่สมบูรณ์กว่า แต่ทั้งหมดนี้ก็ไม่มีวงกลมวงไหนกลมสมบูรณ์เท่ากับ "วงกลม" ที่เป็นรูปแบบสากล

มนุษย์เราจึงควรเข้าใจว่า ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ไม่มีความแน่นอน และสามารถเปลี่ยนแปลงตามความนึกคิดของเรา ศาสตร์แขนงต่างๆ ทุกวันนี้ มีการปรับปรุงและพัฒนาให้ก้าวหน้าไม่หยุดนิ่ง เพราะมีการค้นพบหลักฐานและข้อเท็จจริงใหม่ๆ ตลอดเวลา วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม กฎเกณฑ์ต่างๆ จึงมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้เหมาะสมด้วยมนุษย์เราเองทั้งสิ้น กฎหมายที่เราใช้อยู่ทุกวันนี้ ก็พัฒนามาจากกฎหมู่ที่ได้รับการปรับปรุงให้เป็นกฎระเบียบ กฎเกณฑ์

ความรู้ความสามารถของมนุษย์ที่ต้องการหา "วงกลม" ที่สมบูรณ์ที่สุด หรืออีกนัยหนึ่ง สังคมที่สมบูรณ์ที่สุด ก่อให้เกิดกิจกรรมที่พัฒนาสังคมอย่างไม่หยุดนิ่ง ในผลงานเรื่อง รัฐในอุดมคติ "The Republic" ของเพลโต มีหลายบทที่กล่าวถึงความพยายามของมนุษย์เรา ที่ต้องการ

หา “รัฐ” ในอุดมคติ รัฐที่สมบูรณ์แบบ เหมือนกับมนุษย์เราทุกวันนี้ยังพยายามพัฒนาสังคมของตนให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นเรื่อยๆ

ประวัติศาสตร์ของมนุษย์เราจึงมีเรื่องราวบันทึกการต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเท่าเทียมกัน ความยุติธรรมในสังคม ด้วยวิถีทางต่างๆ ตราบจนถึงทุกวันนี้ ลักษณะการเรียนรู้ การสอนในห้องเรียนโดยการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ยังคงเหมือนบทสนทนาของเพลโต ไม่เปลี่ยนแปลงมาตลอดสองพันกว่าปี ผลงานลักษณะ Dialogue ของเพลโต จึงเป็นอมตะในฐานะผู้ที่ริเริ่มรูปแบบของการถกแถลงแลกเปลี่ยนความคิดหาความรู้จากการถาม-ตอบ โต้แย้งด้วยเหตุและผล แลกเปลี่ยนความเข้าใจเพื่อหาข้อสรุปของเรื่องที่เป็นจุดสนทนา

ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจระหว่างผู้ร่วมวงสนทนาเป็นรากฐานขั้นตอนสำคัญของการเรียนรู้ การศึกษาสิ่งที่เป็นความรู้ในสังคม ต้องเน้นที่ขั้นตอนการได้มาซึ่งความรู้นั้นๆ ไม่ใช่มุ่งแต่เรียนรู้และท่องจำบทสรุป เหมือนดั่งการกระโดดข้ามขั้นบันไดเพื่อให้ถึงจุดหมายขั้นสุดท้าย โดยไม่ได้ก้าวเดินตามขั้นบันไดทีละขั้น ดั่งกระบวนความเจริญหรือการพัฒนาของสังคมที่ค่อยเป็นค่อยไป ตามขั้นตอนของเวลา ฉันใดฉันนั้น เหมือนดั่งการซื้อเทคโนโลยีหรือสิ่งผลิตที่ทันสมัยเพื่อให้สังคมดูเหมือนมีความก้าวหน้าจากภายนอก หลักความคิด และการขวนขวายหาคำตอบตามวิธีของเพลโต จึงมีความสำคัญอย่างสูงต่อพื้นฐานของความรู้ในสังคมตะวันตก ที่มองหาคำตอบจากสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัว อีกทั้งวิธีการหยิบยกสิ่งที่สงสัยมาถกหาคำตอบ แยกแยะให้ชัดเจนตั้งแต่สิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น พืช สัตว์ สิ่งของต่างๆ ในธรรมชาติ จนถึงสภาพที่เป็นนามธรรม เช่น ความยุติธรรม ความดี หรือแม้แต่ความสวยงาม ก็ถูกหยิบยกนำมา วิจารณ์ถกเถียงหาคำตอบ

หลักการเรียนการสอนในสังคมตะวันตกทุกวันนี้ ยังคงเน้นการ